

- ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในการแพทย์แผนไทย
- ผู้วิจัย : นายปณณวัชญ์ ชูพันธ์นิส
- ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ปรัชญา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
- : พระมหากฤษณะ ตรุโณ, ผศ. ดร., ป.ธ.๓, พ.ม., พธ.บ, พธ.ม. Ph.D.
 - : รศ. ดร.ประเวศ อินทองปาน ป.ธ.๕, พ.ม., พธ.บ., M.A..Ph.D.
 - : ดร.วิลเลียม วิมุกตายน ป.พยาบาล ผดุงครรภ์และอนามัย, ป.ครูพยาบาล, วท.บ., จิตวิทยา (แนะแนวและให้คำปรึกษา), กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย), กศ.ด. (การอุดมศึกษา).
- วันที่สำเร็จการศึกษา : ๓๐ กันยายน ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในการแพทย์แผนไทย” มีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ คือ (๑) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและจรรยาบรรณของการแพทย์แผนไทย (๒) เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์กับแนวคิดทางการแพทย์ (๓) เพื่อวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในการแพทย์แผนไทย งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า

ก. ความเป็นมาและจรรยาบรรณของการแพทย์แผนไทยเกิดจากปรัชญาทางการแพทย์ของมนุษย์ เป็นการดูแลรักษาร่างกายให้หายจากการเจ็บไข้ การสะสมประสบการณ์ในท้องถิ่นพร้อมกับแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ จากประสบการณ์ของชุมชนอื่นๆ ควบคู่ไปกับจรรยาบรรณที่ปรากฏเป็นหลักฐานในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยนำมาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ข. พุทธจริยศาสตร์เป็นหลักการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ตามคำสอนในพระพุทธศาสนา เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม โดยเริ่มจาก “ศีล” ซึ่งถือเป็นข้อปฏิบัติพื้นฐาน ควบคู่ไปกับแนวคิดทางการแพทย์แผนไทย ที่มองความเจ็บไข้ว่าเกิดจากการขาดความสมดุลของธาตุทั้ง ๔ ซึ่งเป็นส่วนของชั้นทั้ง ๕

ค. การดำเนินชีวิตที่ดีงามในการแพทย์แผนไทย พบว่า เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น หรือกล่าวว่าเป็น “พุทธจริยศาสตร์ในการแพทย์แผนไทย”

Thesis Title : An analytical study of the Buddhist ethics in Thai traditional medicine

Researcher : Mr. Punrawach Choophantnis

Degree : Master of Arts (Philosophy)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Phramaha Krisana Taruno, Pali III, B.A., M.A., Ph.D.

: Assoc. Prof. Dr. Praves Intongpan, Pali V, B.A., M.A., Ph.D.

: Dr. William Wimooktayon, Cer. nursing, Cer. clinical instructure,
B.S. (Psy./guidance & counselor), M.Ed. (early childhood),
Ed. Dr. (higher education).

Date of Graduation : September 30, 2012

Abstract

The thesis entitled “An analytical study of the Buddhist ethics in Thai traditional medicine” has three objectives: 1. to study the history and the ethics of Thai traditional medicine, 2. to study the Buddhist ethics and the medical way of thought, 3. to analyze the Buddhist ethics in Thai traditional medicine. This thesis is the qualitative research. From the study, it is found that.

A) The history and the Thai traditional ethics was basically derived from human philosophy of medicine in taking care of the body from illness through their own experiences, and it also barter the experience from other people along with human beings’ ethics, this can be found in the principle of Buddhist’s teachings in the early period of Rattanakosintara dynasty.

B) The Buddhist ethics is the principle for the good life. It is the way leading to harmony and happiness in society. The Thai traditional medical practitioner should get himself guided by “Sila” (precepts) while dealing with patients.

C) The good way of life in Thai traditional medicine involved the principle Dharma in the Buddhist or it can be said that it is “the Buddhist ethics in Thai traditional medicine”.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้เพราะได้รับความกรุณาเป็นอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระมหากฤษณะ ตรุโณ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจให้ร่วมด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน และ ดร.วิลเลียม วิมุกตายน ที่ช่วยกรุณาตรวจทานและให้คำแนะนำ

ขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งหลายเหล่านี้ที่มีส่วนช่วยในการสนับสนุนให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยเฉพาะเพื่อนร่วมรุ่นที่คอยเป็นห่วงให้กำลังใจและที่สำคัญเป็นที่สุดคือพลังที่ได้รับจากบุพการีข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง

ปิ่นณวัชญ์ ชูพันธ์นิส

๓๐ กันยายน ๒๕๕๕

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ข)
กิตติกรรมประกาศ	(ค)
สารบัญ	(ง)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ฉ)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย	๖
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๗
บทที่ ๒ ประวัติความเป็นมาและจรรยาบรรณการแพทย์แผนไทย	
๒.๑ แนวคิดทางเวชกรรมชาติพันธุ์	๘
๒.๒ แนวคิดที่เชื่อว่าพัฒนามาจากประเทศอินเดียตั้งแต่สมัยพุทธกาล	๙
๒.๓ สรุปรูปภาพรวมของการแพทย์อินเดียโบราณหรือ “อายุรเวช”	๑๑
๒.๔ การแพทย์แผนไทย (Thai Traditional Medicine) ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	๑๒
๒.๕ จรรยาบรรณการแพทย์แผนไทยในอดีต	๒๗
๒.๖ จรรยาบรรณการแพทย์แผนไทยที่ปรากฏหลักฐานในพระคัมภีร์แพทย์	๒๙
๒.๗ จรรยาบรรณการแพทย์แผนไทยที่ปรากฏอยู่ใน “เวชศึกษา”	๓๔
๒.๘ จรรยาบรรณการแพทย์แผนไทยที่ปรากฏเป็นกฎหมาย หรือรูปแบบบังคับจากรัฐ	๓๕
๒.๙ จรรยาบรรณของหมอพื้นบ้านไทย	๓๖

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ พุทธจริยศาสตร์กับแนวคิดทางการแพทย์	
๓.๑ พุทธจริยศาสตร์	๓๘
๓.๒ การกระทำที่มีค่าทางพุทธจริยธรรม	๔๑
๓.๓ เกณฑ์การตัดสินของการกระทำ ดี-ชั่ว	๔๓
๓.๔ ลักษณะของคนดีและคนชั่ว	๔๕
๓.๕ พุทธจริยศาสตร์ ๓ ระดับ	๔๕
๓.๖ จริยธรรมแห่งความก้าวหน้าในชีวิตสำหรับทุกคน	๕๐
๓.๗ หลักธรรมที่พัฒนาไปสู่พุทธจริยศาสตร์	๕๓
๓.๘ แนวคิดทางการแพทย์	๕๓
๓.๙ แนวคิดทางการแพทย์ในการรักษาพยาบาล	๖๐
๓.๑๐ แนวคิดทางการแพทย์พื้นบ้าน	๖๓
๓.๑๑ แนวคิดทางการแพทย์พื้นบ้านไทย	๖๕
๓.๑๒ แนวคิดทางการแพทย์แผนไทย	๖๒
บทที่ ๔ วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในการแพทย์แผนไทย	
๔.๑ จริยศาสตร์ทางการแพทย์	๖๕
๔.๒ จริยศาสตร์ของแพทย์แผนไทย	๖๖
๔.๓ พุทธจริยศาสตร์ในการแพทย์แผนไทย	๖๕
๔.๔ ข้อวิพากษ์ทางการแพทย์แผนไทยที่พบได้เป็นสำคัญ	๘๕
๔.๕ ทำไมจึงต้องมีจริยศาสตร์ทางการแพทย์แผนไทย	๙๐
๔.๖ เหตุแห่งความเสื่อมทางจริยศาสตร์ทางการแพทย์แผนไทย	๙๓
บทที่ ๕ สรุปวิจารณ์และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๓
๕.๒ ข้อวิจารณ์	๑๐๔
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๘
บรรณานุกรม	๑๐๙
ประวัติผู้วิจัย	๑๑๒

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้อักษรย่อคัมภีร์

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค (ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปิณาสก (ภาษาไทย)
ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปรปิณาสก (ภาษาไทย)
ส.สพา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สพายตนวรรค (ภาษาไทย)
อง.ทุก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.อฏฐก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อฏฐกนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.ขุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิบาต	ขุททกปาฐะ (ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.ป.	(ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	ปุคคลบัญญัติ	(ภาษาไทย)
--------	-------	---	-------------	--------------	-----------

การใช้หมายเลขย่อ

การใช้หมายเลขอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาไทย จะแจ้งเล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ตัวอย่างเช่น ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๕/๓๐๒. หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค (ภาษาไทย) เล่ม ๑๑ ข้อ ๓๑๕ หน้า ๓๐๒ (ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕)